

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการพิจารณาและวินิจฉัยประสิทธิภาพของการดำเนินงานในหลักวิธีปฏิบัติของผู้ดำเนินงานตลอดจนผู้เข้าร่วมการแก้ไขปัญหานี้ในระบบจะได้รับประโยชน์ตามเป้าหมาย และมีปัญหาอุปสรรคเพียงใด ในการดำเนินงานศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
  - 1.1 ความหมายของการประเมินผล
  - 1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล
  - 1.3 ความสำคัญของการประเมินผล
  - 1.4 ประโยชน์ของการประเมินผล
2. รูปแบบการประเมินผล
  - 2.1 รูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์
  - 2.2 รูปแบบการประเมินผลของแอลคิน
  - 2.3 รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม
  - 2.4 รูปแบบการประเมินผลของ เคริก แพตทริก
  - 2.5 รูปแบบการประเมินผลของโพรวิส
  - 2.6 รูปแบบการประเมินผลของสเตค
3. การดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบ
  - 3.1 การแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาล
  - 3.2 บริบทของ รทส. ในการแก้ไขปัญหานี้ในระบบ
  - 3.2 การแก้ไขปัญหานี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
  - 3.3 หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร
  - 3.4 การแก้ไขปัญหานี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. สรุปกรอบแนวคิดในการประเมินผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

1.1 ความหมายของการประเมินผล

“การประเมินผล” ได้มีผู้ให้ความหมายในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้ คือ
อนันต์ ศรีโสภ (2524 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินผลเป็นกรรมวิธีการ
การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือก
ต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527: 123-124) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า เป็น
กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจากประสบการณ์ จากการประเมินค่าและใช้ความรู้เป็นบทเรียน
ในการปรับปรุง กิจกรรมปัจจุบันและดำเนินการวางแผนให้ดีขึ้น โดยการคัดเลือกการปฏิบัติที่
เหมาะสม

นิตา ชูโต (2527: 9) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการ ปรับปรุงวิธีการ
จัดการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากการดำเนินงานเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้ดีขึ้น

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531 : 16) ให้ความหมายว่าการประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่
ช่วยให้ผู้บริหารมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการ
ดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างเหมาะสม

อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัจฉกร (2539 : 12) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง
การปฏิบัติงานเป็นกระบวนการ การประเมินค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆทั้งผลงานและ
คุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีคุณค่าต่อการประเมินงาน ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอน ภายใต้
การสังเกตจดบันทึกและประเมินโดยหัวหน้างาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบ และมี
มาตรฐานเดียวกัน

พงษ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ (2540 : 17) ได้ให้ความหมายกับการประเมินผลว่าเป็นเรื่องของ
การตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งหลายที่เกิดจากการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงระดับความสามารถใน
การดำเนินงานสามารถระบุถึงประสิทธิภาพที่เกิดจากการดำเนินงานทราบถึงปัญหาและอุปสรรค
ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนถึงความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย และผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นต่อสังคมทั้ง
ในทางบวกและทางลบ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541 : 1-2) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวน
การศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ
ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไร และบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มี
ผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานบ้าง

ประชุม รอดประเสริฐ (2542: 72) สรุปความหมายการประเมินผลไว้ว่า เป็นการประมาณค่าหรือประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานจากการดำเนินงาน โดยอาศัยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมด้วยวิธีสอบถาม ทดสอบ สังเกตหรือวิธีการอื่น ๆ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจว่า การดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นเพียงใด

อำนาจ แดงกุล (2543 :8) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ อธิบายข้อมูลข่าวสาร ให้ทราบว่ามีความก้าวหน้าหรือได้รับการพัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการมากน้อยเพียงใด

อัศวิน แก้วมาลาฤทธิ์ (2544 :7) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผล คือการประยุกต์การวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อประเมินกรอบความคิดรูปแบบการวิจัยประเมินผล การดำเนินงานและประโยชน์ของแผนงานในการแทรกแซงทางสังคม

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินและพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานนั้นอย่างไรเพื่อที่จะดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงานนั้นเสีย

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2529 : 29) กล่าวว่า การประเมินผลมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่

1. เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นเป้าหมายที่แท้จริงซึ่งกำลังเป็นจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานใช่หรือไม่ และถ้าใช่ วัตถุประสงค์เหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่

สาธิต เอกวุฒิพล (2548 : 38) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินผล มี 6 ประการ ได้แก่

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจการดำเนินงานไปใช้เช่นการดำเนินงานที่จะทำการประเมินที่จัดทำขึ้นนั้นมีความจำเป็นมากน้อยหรือมีความสมเหตุสมผลหรือไม่
2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานที่จะทำต่อเนื่องต่อไปหรือการขยายงาน เช่น การประเมินผลภายหลังได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว (ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้) เป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่าการดำเนินงานดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องจัดให้มีอยู่อีกต่อไปหรือไม่

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงการดำเนินงานซึ่งเป็นการประเมินในช่วงการดำเนินงาน ทั้งนี้โดยทำการประเมินเพื่อจะปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของการดำเนินงาน ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินงานและสภาวะแวดล้อม

4. เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การพิจารณาความสนับสนุนจากสาธารณชน การเมือง แหล่งเงินทุน และนักวิชาการอื่น ๆ โดยต้องการรู้ว่าแหล่งดังกล่าวมีแหล่งใดบ้างให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างแท้จริง

5. เพื่อได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านการดำเนินงานจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุง ให้ดำเนินงานให้มีความเป็นไปได้โดยสะดวกต่อไป

6. เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับความรู้ ความเข้าใจในพื้นที่อื่น นอกเหนือจากความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ทำการประเมินแต่ทว่ามิผลต่อการดำเนินงานได้แก่ พื้นฐานด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินผลเป็นทิศทางของการประเมินผลในการดำเนินงานแสดงถึงความสำเร็จของการดำเนินงานในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เหมาะสมภายใต้ทรัพยากรและเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจน

1.3 ความสำคัญของการประเมินผล

การประเมินผลมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานเป็นสำคัญดังมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2542 : 27) กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินผลอย่างมีระบบย่อมจะมีส่วนทำให้ผู้บริหารงานได้ตระหนักถึงคุณภาพของแผนงาน กิจกรรมที่กำหนดขึ้นไว้ว่าจะสนองความต้องการของสังคม หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมามากน้อยเพียงใดและสามารถช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ

คุสิต เหลี่ยมวัฒนา (2546 : 8) ได้สรุปความสำคัญในการประเมินผลดังนี้ สืบเนื่องจากการพัฒนาของโลกทางด้านวัตถุได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วด้วยกิจกรรมอันสลับซับซ้อนมากมายและผลของการพัฒนาทางด้านวัตถุนี้เองทำให้ก่อให้เกิดผลสะท้อนหรือผลกระทบอย่างมากต่อจิตใจของพลโลก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาจิตใจของมนุษย์ควบคู่ไปด้วยเพื่อมุ่งหวังให้มนุษย์โลกได้ใช้ความเจริญทางด้านวัตถุ และพัฒนาทางด้านจิตใจให้สอดคล้องกันไปเพื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขแบ่งปันและใช้ประโยชน์ของความเจริญร่วมกัน และมีความเข้าใจดีต่อกันในแผนงานการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ ได้แก่

ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านสาธารณสุข ด้านความมั่นคงปลอดภัยและด้านอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และกำลังคน การดำเนินงานบางกิจกรรมจะมีประโยชน์และคุณค่าอย่างชัดเจน บางชนิดไม่ก่อเกิดประโยชน์และคุณค่าอย่างชัดเจน การที่จะตัดสินใจระบุงลงไปว่าการทำงานใดมีประโยชน์ และคุณค่าหรือไม่ย่อมจะมีการพิสูจน์ และวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือที่จะใช้คือศาสตร์ที่ว่าด้วยการประเมินผล

สรุปการประเมินผลมีบทบาทความสำคัญในการช่วยตัดสินใจคุณค่าของกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงาน และการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงานทำให้ทราบว่าการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร วิธีการที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดผลของการดำเนินงานทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่มากน้อยเพียงไร การประเมินผลช่วยให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจคุณค่าของงาน และจะขยายงาน กิจกรรมหรือยกเลิกรวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงองค์การ แผน แผนงานที่วางไว้ต่อไป

1.4 ประโยชน์ของการประเมินผล

ประชุม รอดประเสริฐ (2542 : 75-76) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินผลสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการทำงานมีความชัดเจนขึ้นกล่าวคือก่อนที่แผนการดำเนินงานจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดไม่ชัดเจนเช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินผลมีส่วนช่วยทำให้การทำงานมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผลมากกว่าที่ไม่ได้รับการประเมินผล

2. การประเมินผลช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินผลจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของงาน ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม คุ้มค่า ทรัพยากรทุกชนิดจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การทำงานทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอนและทรัพยากรใดที่ขาดจะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินผลจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินผลช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของแผน ฉะนั้นเมื่อได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้

ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้การดำเนินงานไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยส่วนรวม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันหากว่าการประเมินผลมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพย่อม หมายถึง การประเมินผลมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นกัน

4. การประเมินผลมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) และมีข้อที่ทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างของการสร้างเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนน เพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติ ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์ การประเมินผลจะช่วยให้เกิดแผนการป้องกันรักษาป่า และการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา เป็นต้น ด้วยตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินผลมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

5. การประเมินผลมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงานดังที่กล่าวแล้วว่าการประเมินผลเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่งซึ่งการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดกล่าวคือทั้งข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน ส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการดังนั้นจึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของงาน

6. การประเมินผลมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานเพราะการประเมินผลมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไป และมากขึ้นฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินผลมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินผลช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานกล่าวคือการประเมินผลจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โดยข้อมูลดังกล่าวแล้วจะช่วยทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินงานนั้นต่อไป หรือยุติการดำเนินงานนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินผลอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร และฝ่ายการเมือง

สมคิด พรหมจู้ (2542 : 30) กล่าวว่า ประโยชน์ของการประเมินผล ไว้ดังนี้

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญในวงจรการวางแผนและการบริหารงาน เพราะการประเมินผลมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารงานซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูล และสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงานตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานมีความชัดเจน

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินงานในช่วงต่อไปหรือไม่หรือจะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานต่อไป

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานว่าเป็นไปอย่างไรคุ้มค่างบกับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเพราะการประเมินผลด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าประโยชน์ของการประเมินผลเป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานอย่างมีระบบที่ไม่เพียงแต่นำข้อมูลที่ได้อวิเคราะห์แล้วนั้นไปใช้ตัดสินใจหลังจากโครงการสิ้นสุดลง แต่ยังสามารถนำใช้ตัดสินใจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนโครงการตลอดไปได้เลย

2. รูปแบบของการประเมินผล

การประเมินผลเป็นกรอบและแนวความคิดที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการหรือรายการประเมินผล ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้นซึ่งนักวิชาการทางด้านประเมินได้เสนอกรอบความคิดให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายรูปแบบ รูปแบบของการประเมินผลโดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (สมคิด พรหมจู้. 2542 : 42)

1. ประเภทการประเมินผลที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective based model) เป็นประเภทการประเมินผลที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินผลโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลักโดยดูว่าผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์ รูปแบบการประเมินผลของครอนบราก และรูปแบบการประเมินผลของคริกแพคทริก

2. ประเภทการประเมินผลที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgemental evaluation model) เป็นประเภทการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่า ได้แก่ รูปแบบการประเมินผลของสเตค รูปแบบการประเมินผลของสคริปเว่น และรูปแบบการประเมินผลของโพรวีส

3. ประเภทการประเมินผลที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-oriented evaluation model) เป็นประเภทการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องได้แก่ รูปแบบการประเมินผลของเวลซ์ รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม และรูปแบบการประเมินผลของอัลคิน

การประเมินผลทั้ง 3 ประเภท มีรูปแบบการประเมินผลหลายรูปแบบสำหรับที่จะนำเสนอต่อไปนี้เป็นรายละเอียดของรูปแบบการประเมินผลโดยจะนำเสนอทั้งหมด 6 รูปแบบ ดังนี้

2.1 รูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์ (Tyler)

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547 : 72) กล่าวว่าไทเลอร์ เป็นผู้นำของการประเมินผลประเภทที่เน้นจุดมุ่งหมายได้กำหนดรูปแบบของการประเมินผลโดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างชัดเจนรัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้วจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินผลได้อย่างดีในภายหลังเขาได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโดยเสนอเป็นกรอบแนวคิดครั้งแรกในปี ค.ศ. 1943 โดยเน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์เหล่านั้น โดยมีแนวความคิดว่าการดำเนินงานจะประสบความสำเร็จหรือไม่ดูได้จากผลผลิตว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวคิดลักษณะนี้เรียกว่าแบบจำลองยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก และมีความเห็นว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินผลเพื่อตัดสินว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และถือว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ลำดับชั้นของการประเมินผลการเรียนการสอนมีดังนี้ กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องการให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมเมื่อจบบทเรียนจึงทำการประเมินผลโดยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนแบบการประเมินผลของไทเลอร์ จะไม่ครอบคลุมเหมือนแบบอื่น ๆ แต่ก็มีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ การเน้นวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานจะต้องเป็นไปในลักษณะของพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

สรุปในกรอบแนวคิดของไทเลอร์แบ่งการประเมินผล ได้ 6 ข้อ ดังนี้

1. การประเมินผลวัตถุประสงค์
2. การประเมินผลการเรียนรู้
3. การประเมินผลเพื่อแนะแนวในการพัฒนา

4. การประเมินผลเพื่อนำไปปฏิบัติ
5. การประเมินผลลัพธ์ทางการศึกษา
6. การประเมินผลกระทบ

2.2 รูปแบบการประเมินผลของแอลคิน (Alkin)

สมคิด พรหมจ้อย (2542 :45) กล่าวว่า จุดเน้นการประเมินผลของอัลคิน คือ การประเมินผลเพื่อการตัดสินใจโดยได้ให้ความหมายของการประเมินผลเป็นกระบวนการของการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานจากความหมายของการประเมินผลของอัลคิน การประเมินผลจะประกอบด้วยการจัดหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในการประเมินผลในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินระบบ (Systems assessment) เป็นการอธิบายหรือพรรณาสภาพของระบบเพื่อเปรียบเทียบ สภาพที่แท้จริงและความคาดหวังที่ทำให้เกิดการประเมินระบบจะช่วยทำให้เราสามารถกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมสิ่งที่จะต้องศึกษาได้แก่ ความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคมที่มีต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน สำหรับการประเมินระบบแต่ละส่วนจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ กัน

2. การประเมินการวางแผน (Program planning) เป็นการประเมินผลก่อนที่จะมีการดำเนินงาน เพื่อหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจในการพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมของการดำเนินงานนักประเมินต้องหาข้อมูลที่แสดงความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมายพร้อมกับประเมินผลที่จะได้รับจากการใช้วิธีการดำเนินการต่าง ๆ ด้วยเพื่อให้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือกที่เหมาะสมโดยใช้วิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหา โดยทั่วไปจะใช้การประเมินผลจากเกณฑ์ภายนอกและการประเมินผลจากเกณฑ์ภายใน

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินงาน (Program implementation) เป็นการประเมินผลในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่วางแผนไว้หรือไม่ผลที่เกิดมีความสอดคล้องกับสิ่งที่วางแผนไว้หรือคาดหวังได้เพียงใด

4. การประเมินเพื่อการปรับปรุง (Program improvement) เป็นการประเมินผลเพื่อหาข้อมูลที่น่ามาใช้ในการดำเนินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายและมีผลที่ไม่คาดคิดมาก่อนเกิดขึ้นหรือไม่ ดังนั้น นักประเมินจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทุก ๆ ด้านของการดำเนินงานตลอดจนผลกระทบของการดำเนินงานที่มีต่อการดำเนินงานด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

5. การประเมินเพื่อการตัดสินใจยอมรับ (Program certification) ขั้นตอนนี้ นักประเมินต้องหาข้อมูลข่าวสาร รายงานงานต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจ ค่าของการดำเนินงานและศักยภาพในการสรุปอ้างอิงไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ หรือนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นในขั้นนี้ข้อมูลที่นักประเมินจะทำให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะเลิก ปรับปรุงหรือขยายการดำเนินงานหรือไม่

2.3 รูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

ประชุม รอดประเสริฐ (2542 : 91) กล่าวว่า ประเภทของการประเมินแบบสตัฟเฟิลบีม มี 4 ชนิด คือ การประเมินสภาพแวดล้อม (Context evaluation) การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product evaluation) หรือที่เรียกว่าการประเมินแบบ CIPP (CIPP model)

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context evaluation) เป็นการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการค้นหาเหตุผลในการกำหนดวัตถุประสงค์โดยจะระบุถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน ที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน ระบุถึงความต้องการและโอกาสต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการคาดการณ์ปัญหาและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อได้มีการวิเคราะห์สภาพต่างๆ ดังที่กล่าวแล้วอย่างละเอียด จึงจะกำหนดวัตถุประสงค์ อาจสรุปได้ว่าการประเมินสภาพแวดล้อมเป็นการประเมินเพื่อการวางแผนการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานนั่นเอง การประเมินสภาพแวดล้อมจำแนกออกได้เป็น 2 วิธี คือ การประเมินตามสภาวะการณ์ (Contingency) และการประเมินตามสภาพสอดคล้อง (Congruence) ดังนี้

1.1 การประเมินตามสภาวะการณ์เป็นลักษณะการประเมินที่มุ่งค้นหาพลังหรืออิทธิพล ที่อยู่ภายนอกระบบที่จะสามารถนำมาเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบให้ดีขึ้น เช่น การศึกษาคุณงานวิธีการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือระบบอื่น การศึกษาจากผลการวิจัยและตำรับตำราต่างๆ การขอคำแนะนำปรึกษาจากบุคคลภายนอก การระดมพลังความคิดกับบุคคลภายนอก การประเมินค่านิยม เจตคติ สภาวะเศรษฐกิจ สภาวะทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร และอื่นๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการประเมินสภาพแวดล้อมตามสภาวะการณ์จะต้องมาจากคำถามในลักษณะ “ถ้า...แล้ว...(If...then...)” นำอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การคาดการณ์ข้อมูลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและนำข้อมูลนั้นทำการวิเคราะห์พิจารณาเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป ดังเช่นถ้าเกิดการจลาจลขึ้นในเมืองแล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับระบบการศึกษาของเมืองนั้น ถ้างบประมาณทางด้านการศึกษาลดลงร้อยละสิบแล้วจะใช้งบประมาณที่ได้รับอย่างไรและจะเกิดอะไรขึ้นกับการศึกษาของประเทศ

1.2 การประเมินตามความสอดคล้องเป็นลักษณะการประเมินที่เปรียบเทียบระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้น ว่ามีความสอดคล้องหรือมีความแตกต่างกัน การประเมินสภาพแวดล้อมโดยวิธีนี้เป็นการประเมินทั้งระบบ ทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะดูว่าการดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด การประเมินความสอดคล้องมักจะเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในเอง เช่น ลักษณะโครงสร้างการบริหารงบประมาณเพื่อการดำเนินงาน ลักษณะการวางแผนดำเนินงาน การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างแผนกงานต่าง ๆ ภายในโครงการรวมทั้งการติดต่อสัมพันธ์กับแผนกงานภายนอกโครงการ ปฏิทินและตารางการปฏิบัติงาน แผนกงานต่าง ๆ และอื่น ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการประเมินสภาพแวดล้อมด้วยวิธีตามสภาพการณ์ และด้วยวิธีตามความ สอดคล้องจะต้องเป็นไปด้วยกันเสมอ หรือจะต้องใช้ร่วมกันเสมอ จะแยกออกจากกันไม่ได้เพราะการประเมินความสอดคล้องเป็นการค้นหาความตรงกันหรือความเหมือนกัน (Conformance) และการประเมินตามสภาพการณ์เป็นการค้นหาการปรับปรุงแก้ไข (Improvement) กล่าวคือการปรับปรุงแก้ไขจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่ทราบว่าการดำเนินงานนั้นมีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันหรือไม่ ในทำนองเดียวกันหากทราบถึงความแตกต่างของการดำเนินงานแต่ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขก็ไม่เกิดประโยชน์หรือไม่สามารถจะดำเนินการต่อไปได้

2. การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการนำเสนอข้อมูลสำหรับการกำหนดถึงวิธีการในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้โครงการบรรลุถึงวัตถุประสงค์โดยจะระบุให้ทราบถึงลักษณะของข้อมูลนำเข้า ดังนี้

- 2.1 สมรรถภาพและความรับผิดชอบของบุคคลและของหน่วยงานที่จะบริหารงาน
- 2.2 กลยุทธ์หรือยุทธวิธีจะทำให้การดำเนินงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์
- 2.3 รูปแบบเฉพาะของข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนการนำไปใช้ของยุทธวิธีที่ได้เลือกสรรแล้ว

การประเมินข้อมูลนำเข้าจะเป็นการประเมินในลักษณะที่วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนละเอียดอย่างลึกซึ้ง (Microanalysis) ที่มุ่งวิเคราะห์หาข้อมูลที่ดีที่สุดที่จะนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์หรือการบริหารงานวิธีการเป็นการประเมินข้อมูลนำเข้าจะผันแปรไปตามความมากน้อยในความเปลี่ยนแปลงหรือผันแปรไปตามสูงต่ำของข้อมูลที่จะนำไปสนับสนุนความเปลี่ยนแปลงนั้น เช่น ถ้าสถานการณ์หนึ่งมีความเปลี่ยนแปลงน้อยและมีข้อมูลสนับสนุนความเปลี่ยนแปลงครบถ้วนมากพอและเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ การประเมินข้อมูลนำเข้าอาจทำแต่น้อยก็เป็นการเพียงพอแล้ว เป็นต้น

การตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับการประเมินข้อมูลนำเข้ามักจะเป็นผลมาจากข้อมูลนำเข้าที่เฉพาะเจาะจงหรือเป็นข้อมูลที่ได้รับการเลือกสรรมาอย่างดีแล้ว เช่น มีวิธีดำเนินการที่ดี มีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตารางการปฏิบัติงาน สายการบังคับบัญชา บุคลากร และงบประมาณที่เพียงพอและมีคุณภาพเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นที่เชื่อแน่ว่า หากนำไปบริหารงานแล้ว ย่อมจะได้ผลที่ดีอย่างแน่นอนบรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินเพื่อการควบคุมการบริหารงานผลของการประเมินจะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร โครงการใช้ปรับปรุงให้สามารถดำเนินการและบรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายของการประเมินกระบวนการจำแนกได้เป็น 3 ประการคือ

- 3.1 เพื่อตรวจสอบหรือพยากรณ์ความบกพร่องในการดำเนินงาน
- 3.2 เพื่อเสนอข้อมูลที่จะนำไปสู่การตัดสินใจดำเนินงาน
- 3.3 เพื่อดำรงไว้ซึ่งการดำเนินงานที่เป็นไปได้ด้วยดี

การประเมินกระบวนการจะต้องคำนึงถึงกลยุทธ์ในการประเมินที่สำคัญ 3 วิธี คือ ประการแรกจะต้องทำการประเมิน หรือวิเคราะห์ความเหมาะสมและความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร ประการที่สองจะต้องทำการประเมินความสามารถในการบริหารงานและประการที่สามจะต้องทำการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการดำเนินงานที่ได้กำหนดขึ้น การประเมินทั้งสามส่วนหรือสามกลยุทธ์ที่กล่าวแล้วจะสามารถทำให้ทราบได้โดยชัดเจนว่า กระบวนการในการบริหารงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ และหากเกิดความผิดพลาดขึ้น ความผิดพลาดนั้นเกิดจากโครงสร้างรูปแบบ หรือเกิดจากวิธีการดำเนินงานนั้น

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่าโดยวิธีการประเมินกระบวนการข้อมูลจะได้รับการแยกแยะโดยละเอียด และการรายงานข้อมูลจะถูกนำเสนอตลอดเวลาในระยะต้น ๆ ของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงแก้ไข และการดำเนินงานที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามต้องการ

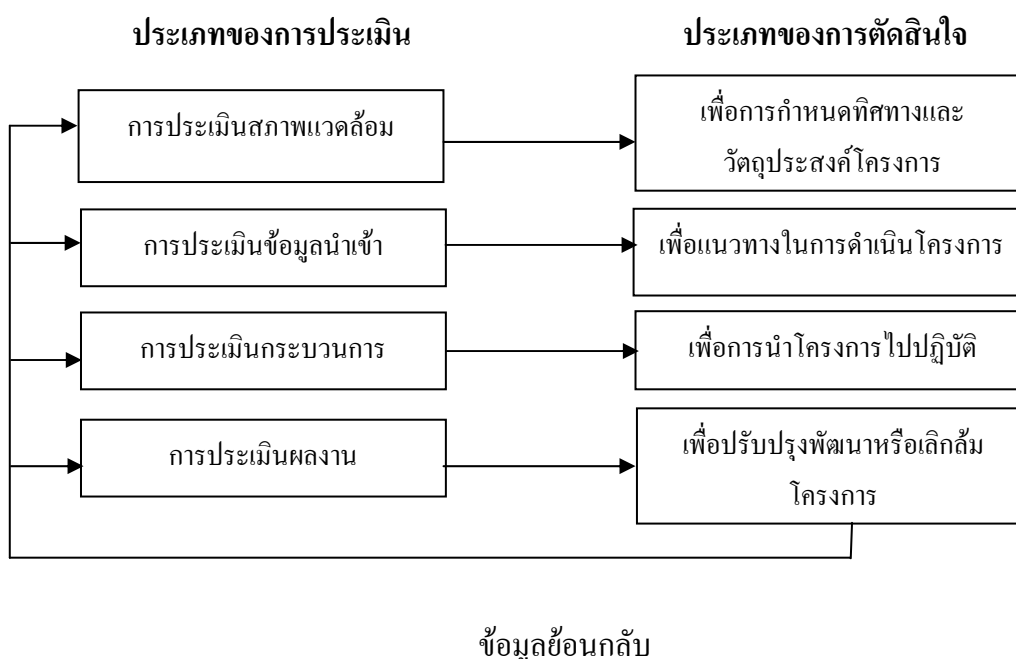
4. การประเมินผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิจารณาตัดสินใจหรือการแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จทั้งในขณะที่กำลังดำเนินงานอยู่ และเมื่อการดำเนินงานได้เสร็จสิ้นลง การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลงานที่เกิดขึ้นกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน หรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดขึ้นไว้ โดยวิเคราะห์ให้ทราบว่า การดำเนินงานจะประสบความสำเร็จหรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยเหตุผลใด โดยพิจารณาวิเคราะห์จากสภาพโครงการงาน (Context) ข้อมูลนำเข้า (Input) หรือทรัพยากรและตัวกระบวนการ (Process) ในการบริหารงานซึ่งข้อมูลทั้ง 3 ลักษณะจะได้จากการรวบรวม และการบันทึกไว้โดยละเอียดตั้งแต่เริ่มต้นของการดำเนินงาน

เกณฑ์การประเมินผลงาน เกณฑ์การเปรียบเทียบกับผลงานการดำเนินงานโดยปกติจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ เกณฑ์ที่ตั้งขึ้น (Instrumental criteria) และเกณฑ์ตามเหตุ (Consequential criteria)

เกณฑ์ที่ตั้งขึ้น (Instrumental criteria) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นไว้ก่อนที่จะมีการดำเนินงานหรือเป็นเกณฑ์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น ผู้ที่จะผ่านการสอบคัดเลือกเข้าเป็นนิสิต ในระดับบัณฑิตศึกษาจะต้องสอบผ่านวิชาเอกได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 หรือผู้ที่สมัครเข้าศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขาบริหารการศึกษจะต้องมีตำแหน่งทางการบริหารระดับหัวหน้าแผนก และมีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 2 ปี เป็นต้น

เกณฑ์ตามเหตุ (Consequential criteria) เป็นเกณฑ์ที่เป็นไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเป็นเกณฑ์ที่จะต้องผันแปรไปตามสภาวะการณ์ในขณะที่การดำเนินงานอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปได้หรือดำเนินงานได้ หรือเพื่อให้การดำเนินงานนั้นเป็นไปได้ หรือไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งหมดได้ ผลงานอาจสูงหรือต่ำกว่าที่ควรจะเป็น แต่ก็ต้องเป็นเกณฑ์ที่ใช้ได้ทั้งนี้เพราะมีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องยอมรับเกณฑ์นั้น เช่น ในสภาวะเงินเฟ้อราคาสินค้าทุกชนิดจะต้อง เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าหรือในระยะเริ่มต้นการใช้หลักสูตรใหม่จำนวนผู้สอบตกจะเป็นจำนวนมากและการใช้เวลาในการสอนซ่อมเสริมของครูอาจารย์จะต้องเพิ่มเป็นสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง ซึ่งมากถึงสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง เป็นต้น การเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าของราคาสินค้าหรือการเพิ่มเวลาในการสอนซ่อมเสริมเป็นสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง เป็นเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นสรุปได้ว่าการประเมินผลงานเป็นการวัด และการแปรผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และสมควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรืออาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรจึงจะทำให้การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์มากที่สุด เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินแบบ CIPP กับประเภทของการตัดสินใจจึงสามารถสรุปรายละเอียดดังที่กล่าวแล้วเป็น ภาพประกอบ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการประเมินกับประเภทของการตัดสินใจ

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการประเมินกับประเภทของการตัดสินใจ

อนึ่งการประเมินผลทั้ง 4 แบบ ที่กล่าวแล้วจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันเสมอจะใช้แบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียวย่อมจะทำให้คำตอบกับการบริหารงานที่ไม่ชัดเจนดังนั้น การประเมินผลที่ดีจะต้องเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและมีการบูรณาการทุกแบบเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นการประเมินผลที่ครบสมบูรณ์และถ้าเป็นไปได้จะต้องมีการประเมินสิ่งเกี่ยวพันอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงาน ได้สิ้นสุดไปแล้วในระยะเวลาหนึ่งซึ่งอาจเป็นเวลานานหรือสั้นก็ได้ โดยพิจารณาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคคล และกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่มีการบริหารงานนั้น การประเมินประเภทนี้เรียกว่า การประเมินผลกระทบ (Impact evaluation)

โดยที่การประเมินผลมีขอบข่ายกว้างขวางอาจพิจารณาจากหลายมิติการกล่าวถึงรูปแบบของการประเมินผลของนักวิชาการทั้งในต่างประเทศและนักวิชาการไทยจึงมีข้อพิจารณาและข้อสรุปกันอย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการสับสนแก่ผู้ปฏิบัติในการประเมินผลในการนี้ผู้ปฏิบัติการประเมินผลจึงจำเป็นต้องรับรู้และเข้าใจในเบื้องต้นว่า “รูปแบบ” ดังกล่าวนั้นเกิดจากการพิจารณา มิติต่าง ๆ ที่หลากหลายอีกเช่นกัน ตำราและนักวิชาการแต่ละสำนัก แต่ละท่าน มีวิธีการจัดแบ่งรูปแบบแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับจะใช้มิติใดในการจัดแบ่งรูปแบบของการประเมินผลนั่นเอง

2.4 รูปแบบการประเมินของ เคริก แพตทริก (Kirkpatrick)

สมคิด พรหมจ้อย (2542 : 58) กล่าวว่า การประเมินของ เคริก แพตทริก (Kirkpatrick, 1975) แห่งมหาวิทยาลัยคอนลิน สหรัฐอเมริกา อดีตประธาน ASTD (The American Society for Training and Development) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมและประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมเป็นการช่วยเหลือบุคคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินผลการฝึกอบรมซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็น ที่จะช่วยให้รู้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด” การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นในทุกโครงการเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลากรในหน่วยงานโดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการอบรมได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เคริก แพตทริกเห็นว่าการประเมินผลการอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การฝึกอบรมนั้น ได้ให้อะไร หรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง
2. ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ
3. ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมในส่วนใดบ้างอย่างไร

และในการประเมินผลการฝึกอบรมของ เคริก แพตทริก ยังเสนอไว้ด้วยว่าการประเมินประสิทธิผลของการอบรม มี 4 ลักษณะคือ

1. ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึกหรือความพอใจของผู้รับการฝึกอบรม
2. ประเมินการเรียนรู้ (Learning evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียน โดยการตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude)
3. ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม (Results evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่
4. ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลจากการฝึกอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กรหรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้นหรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

2.5 รูปแบบการประเมินของ โพรวัส (Provus)

สมคิด พรหมจ้อย (2542 : 47) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินของ โพรวัส (Provus, 1969.) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย และเป็นการประเมินเป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐาน เพื่อเป็นการค้นหาความไม่สอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับผลการปฏิบัติงานของแผนงาน โดยอธิบายว่าความไม่สอดคล้องกัน 5 ชนิดที่สามารถศึกษาได้จากการใช้แผนงาน คือ ความไม่สอดคล้องที่ไม่สัมพันธ์กับขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1. การออกแบบโครงการ คือการกำหนดปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงาน กำหนดกระบวนการดำเนินงานและกำหนดผลที่คาดหวังจะได้รับจากการดำเนินงาน

ขั้นที่ 2. การเตรียมพร้อม เป็นการนำปัจจัยที่ทำให้เกิดการดำเนินงานเข้าสู่กระบวนการ

ขั้นที่ 3. การดำเนินการตามแผน

ขั้นที่ 4. ผลผลิตที่เกิดจากโครงการ

ขั้นที่ 5. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและกำไร

ตามรูปแบบนี้การประเมินต้องทำโดยผู้ประเมินคนหนึ่งที่ได้วางมาตรฐานตามความคาดหวังของโครงการเอาไว้ ต่อจากนั้นการประเมินต้องดำเนินการหาข้อมูลใหม่และทำการตัดสินใจโดยใช้มาตรฐานที่วางเอาไว้เป็นเกณฑ์นับเป็นรูปแบบที่ช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับ(Feedback) ในทุกขั้นตอนของการประเมินดังกล่าวข้างต้นและตลอดโครงการอย่างต่อเนื่อง

การประเมินในแต่ละขั้นตอนถ้าหากพบข้อบกพร่องก็แก้ไขปรับปรุงในแต่ละขั้นตอนนี้ๆ ด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem solving) ซึ่งประกอบด้วยคำถามตัวเองเพื่อให้ได้คำตอบว่าทำไม จึงเกิดข้อบกพร่องนั้นๆมีอะไรเป็นสาเหตุและมีวิธีการใดสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่มาจากสาเหตุนั้น สำหรับขั้นตอนในการแก้ปัญหามีดังนี้

คำถาม $\Leftrightarrow$ เกณฑ์ $\Leftrightarrow$ ข้อมูลที่ตอบคำถาม $\Leftrightarrow$ การตัดสินใจ

เมื่อผู้ประเมินทำการประเมินถึงขั้นที่ 5 ถ้าจะดำเนินการหรือเริ่มวงจรใหม่ก็ต้องทำการออกแบบใหม่โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การลงทุนซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของปัจจัยเบื้องต้นใหม่

2.6 รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540 : 78) กล่าวว่า รูปแบบการประเมินสเตค ใช้แนวคิดของครอนบาค และสตีฟเวน เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ การประเมินของสเตค ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่นักประเมินนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินตามความเห็นของสเตค หมายถึงกระบวนการที่เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจคุณค่าของการดำเนินงานเพื่อต้องการได้ข้อมูลต่างๆ ที่นำมาบรรยายเกี่ยวกับโครงการนั้นและเพื่อต้องการได้ข้อมูลต่างๆ ที่สามารถนำมาตัดสินใจคุณค่าของการดำเนินงานจุดมุ่งหมายของการประเมินการประเมินของสเตค เป็นโครงสร้างของรูปแบบการประเมินรูปแบบของ เคนันทีแนนซ์ ซึ่งตามโครงสร้างของรูปแบบนี้ได้จำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือเมตริกบรรยาย (Description matrix) และเมตริกตัดสินใจคุณค่า (Judgment matrix) และเสนอว่าก่อนบรรยายหรือ

ตัดสินคุณค่าของการดำเนินงานใด ๆ นักประเมินควรทำการวิเคราะห์หลักการและเหตุผลนั้นๆ ด้วยการประเมินผลตามแนวคิดของสแตค ผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลแท้จริงให้ได้ เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีมากมาย และวิธีการเก็บข้อมูลมีหลายวิธีข้อมูลที่ต้องการคือข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อการอธิบายและการตัดสินใจตามรูปแบบของการประเมินนี้ได้จำแนกสิ่งที่จะต้องพิจารณาในการประเมินผลออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) หมายถึง สภาพเงื่อนไขที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

2. การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง กิจกรรมดำเนินการ กิจกรรมที่ปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน พฤติกรรมระหว่างบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน

3. ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcomes) หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในการเก็บข้อมูลผู้ประเมินจะต้องบันทึกข้อมูลทั้ง 3 ชนิดนี้แบ่งแยกเป็น 4 ประเภทคือ

3.1 ความคาดหวังหรือแผนงาน (Intents) หมายถึง สิ่งที่คาดหวังไว้จำแนกเป็นความคาดหวังเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลการดำเนินงาน

3.2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observations) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงซึ่งจำแนกเป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลการดำเนินงาน

3.3 มาตรฐาน (Standards) หมายถึง แนวทางการดำเนินงานคุณลักษณะที่ควรจะมี หรือควรจะได้รับจากปัจจัยเบื้องต้นการปฏิบัติและผลการดำเนินงาน

3.4 การตัดสินใจ (Judgment) หมายถึง การพิจารณาผลการตัดสินใจเป็นการพิจารณาสรุปเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและการดำเนินงาน

ในการประเมินผลผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการบรรยายและต้องมีการศึกษาความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและความสัมพันธ์กับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลลัพธ์เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้และมาตรฐานที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแล้วตัดสินใจ

สรุปได้ว่าการประเมินผลมีหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบก็มีจุดมุ่งหมายต่างกันแต่การใช้รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam evaluation model) มีความเหมาะสมมากกว่ารูปแบบการประเมินผลในรูปแบบอื่น ในด้านความทันสมัยซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานั้นนอกระบบเช่นจะยุติ ปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป รูปแบบของสตัฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบแรกที่มีการประเมินองค์ประกอบทุกๆ ด้านตั้งแต่ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตซึ่งมีเหตุผลเป็นระบบมากกว่ารูปแบบอื่นไม่เน้น

การวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่งหรือประเมินผลเพียงครั้งเดียวแต่เป็นรูปแบบการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนซึ่งจะนำไปสู่การประเมินผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหรือนอกระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3. การดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือนอกระบบ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการและได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการจัดระเบียบสำรวจความต้องการของประชาชนในปัญหา 7 ปัญหาหลัก ๆ โดยมีการแก้ไขในระดับพื้นที่ตามลำดับความสำคัญของปัญหาคือการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนหรือนอกระบบในส่วนของรัฐบาลกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือนอกระบบให้สำเร็จลุล่วงภายในปี พ.ศ. 2551 มีแนวคิดในการดำเนินการในภาพรวมดังนี้

3.1 การแก้ไขปัญหาหรือนอกระบบของรัฐบาล

กระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการต่อสู้ความยากจน (2547 : 9-18) รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 กำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาของประเทศไทยที่สำคัญ 3 เรื่อง 1) ปัญหาความยากจน 2) ปัญหายาเสพติด และ 3) ปัญหาคอร์รัปชันจากการประชุมเชิงปฏิบัติการการแก้ปัญหาดังกล่าวและปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2546 ณ วิเทศสโมสรกระทรวงการต่างประเทศ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าภาพเชิญประชุมเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยประสงค์ให้หน่วยงานต่าง ๆ มารวมพลังทุ่มเทสมองช่วยพลิกฟื้นสร้างความหวังให้เป็นรูปธรรม โดยเห็นว่า “ความยากจนสามารถแก้ได้ด้วยทำให้โอกาสและปลดปล่อยศักยภาพของคนซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนและประชาชนสามารถช่วยตนเองได้” ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการออกแบบการจดทะเบียน ใน 7 ปัญหา คือ 1) ปัญหาที่ดิน 2) ปัญหาคนเร่ร่อน 3) ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย 4) ปัญหาการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน/นักศึกษาให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เหมาะสม 5) ปัญหาการถูกลอกหลวง 6) ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน และ 7) ปัญหาที่อยู่อาศัย

3.1.1 แนวคิดในการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหาดังกล่าวและปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการได้มีการจดทะเบียนเพื่อรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวความยากจนในบริบทใหม่กล่าวได้ว่าเป็น

ประเทศแรกที่สะท้อนปัญหาประชาชน โดยให้ประชาชนแจ้งความจำนงโดยการมาจดทะเบียนกับทางราชการ คือ

3.1.1.1 จากเดิมที่มองจากการคิดของภาคราชการเป็นตัวตั้งแล้ววางแผนงาน/โครงการไปให้ราษฎรวิธีการใหม่ทำให้รัฐสภาพ “ทุกข์” ของราษฎรที่แท้จริงทำให้การแก้ปัญหาได้ตรงจุด

3.1.1.2 เป็นการยึดการแก้ปัญหาที่ตัวตน/สภาพปัญหาจริงมิใช่การคิดหรือประมาณการปัญหาจากมุมมองทางวิชาการ

3.1.1.3 มีแบ่งแนวทางการแก้ปัญหาที่ประชาชนมาจดทะเบียนไว้ใน 3 กรอบและมีการบูรณาการ ดังนี้

3.1.1.3.1 การแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดบูรณาการนายอำเภอ ดำเนินการไปได้ในขั้นต้นรวมทั้งให้ห้องศักรปกครองท้องถิ่นช่วยแก้ไขปัญหา

3.1.1.3.2 กระทรวง กรม ซึ่งมีแผนปกดิรองรับในการแก้ปัญหา รวมทั้งการขอรับงบประมาณเพิ่มเติม

3.1.1.3.3 การแก้ปัญหาเชิงนโยบายและต้องมองปัญหาบูรณาการหลายหน่วยงานร่วมการแก้ไขรวมทั้งมีการเชื่อมโยงและส่งผ่านการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกันเช่นเรื่องหนี้สิน ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน และการส่งเสริมอาชีพ

3.1.1.3.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ทุกภาคส่วนและองค์กรเอกชน (NGOs) เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดพลังและความยั่งยืน

3.1.2 เป้าหมายในระดับชาติ

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนมีเป้าหมายที่จะขจัดความเดือดร้อนของประชาชนอันเกี่ยวกับความยากจนให้หมดสิ้นไปภายใน 5 ปี พ.ศ. 2551 โดยการเพิ่มรายได้ลดค่าใช้จ่าย ขยายโอกาสให้กับประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ผู้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุผลภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.3 กลไกการดำเนินงาน

ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 271-272/2546 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 กำหนดแนวทางการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนและจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) เพื่อเป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติโดยมีรองนายกรัฐมนตรีด้านความมั่นคง (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) เป็นผู้อำนวยการและจัดให้มีองค์กร/เจ้าภาพรับผิดชอบทุกระดับ/ทุกพื้นที่ เพื่อการทำงานเชิงบูรณาการ

3.1.4 ผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหา

จำนวนประชาชนที่มาจดทะเบียนปัญหา จำนวน 8,140,011 ราย (12,125,242 ปัญหา) และปัญหาอื่น 1,387,299 ปัญหา โดยปัญหาด้านหนี้สินภาคประชาชนคือปัญหาใหญ่ที่สุดคิดเป็น 32.86% ของปัญหาทั้งหมด

จากผลการจดทะเบียนดังกล่าวรัฐบาลได้มีการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ หนี้สินนอกระบบที่เป็นกลุ่มปัญหาขนาดใหญ่โดยมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยได้เน้นหนักในการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนเป็นลำดับแรกเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาสำคัญให้กับราษฎรที่เดือดร้อนเป็นการเร่งด่วนโดยให้มีการจัดตั้งทีมเจรจาขึ้นในพื้นที่ทั่วประเทศโดยมีเป้าหมายเชิญลูกหนี้และเจ้าหนี้เข้าสู่กระบวนการเจรจาทุกรายภายในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2547

3.2 บริบทของ ธกส. ในการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนในปี พ.ศ.2546 เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนยากจนให้อยู่ดีมีสุข โดยมีรายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย สร้างศักยภาพของคนจนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีและความพอประมาณอย่างมีเหตุมีผลภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นพลังแผ่นดินที่ดำรงความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนและถาวร โดยมีกลไกในการดำเนินงาน คือศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) โดยมีศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนระดับจังหวัด และอำเภอเป็นหน่วยประสานงานในพื้นที่ หนึ่งในปัญหาความยากจน คือ ปัญหาด้านหนี้สิน ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นสถาบันการเงินของรัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรเพื่อให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงมีความสามารถในการเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสการพัฒนาโลก ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลตั้งแต่ในระดับฐานรากของประเทศซึ่งจะส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลบรรลุผล ธกส. ได้จัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ธกส. (ศตจ.ธกส.) ซึ่งมีผู้จัดการธนาคาร ธกส. เป็นประธานและได้จัดตั้งกองบริหารหนี้สินภาคประชาชน (กนช.) ซึ่งอยู่ในสังกัดฝ่ายกิจการนโยบายรัฐเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้ภาคประชาชนทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะหนี้นอกระบบ ธกส. ได้ดำเนินการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายวราเทพ รัตนากร) ได้มอบหมายนโยบายไว้ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2548 : 7)

3.3 การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตามที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดความยากจนให้กับประชาชนเพื่อจะแก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดสิ้นไปภายในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลจึงมอบหมายให้ส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับภารกิจในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบในส่วนของประชาชนที่มีสาเหตุเป็นหนี้จากการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเพื่อดำเนินการได้ตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีแนวทางในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน. 2547 : 7-9) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีเครือข่ายในการให้บริการในพื้นที่ชนบทอย่างกว้างขวางและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ที่เป็นปีก่อนตั้งธนาคารจึงมีประสบการณ์และฐานข้อมูลเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อจัดความยากจนในทุกระดับและถือเป็นกลไกสำคัญในภาคเกษตรกรรมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดความยากจน เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลบรรลุผลธนาคารได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน (ศตจ.รทส.) ซึ่งมีผู้จัดการธนาคารเป็นประธานและได้จัดตั้งกองบริหารหนี้สินภาคประชาชน (กนช.) ซึ่งอยู่ในสังกัดฝ่ายกิจการนโยบายรัฐเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนหนี้สินในระบบและหนี้สินนอกระบบ โดยเฉพาะหนี้สินนอกระบบธนาคารได้ดำเนินการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังได้มอบนโยบายในการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 การดำเนินงานแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

3.3.1.1 ต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนระดับรากหญ้าควบคู่ไปกับการพัฒนาภาคเอกชน

3.3.1.2 ร่วมกันดำเนินงานแบบบูรณาการในระดับจังหวัด

3.3.1.3 เน้นย้ำกระบวนการเจรจาให้แล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547

3.3.1.4 กระบวนการเจรจาให้ลดต้นเงินกู้และดอกเบี้ยให้มากที่สุด

3.3.1.5 ตรวจสอบต้นเงินและดอกเบี้ยให้ชัดเจนและป้องกันการสมยอมระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้

3.3.1.6 ในการดำเนินงานของคณะเจรจาหนี้ให้คำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจ สังคม ฐานะการเงิน และความสามารถในการชำระหนี้

3.3.1.7 กรณีที่เจ้าหนี้ใช้ทนายความในการเจรจาต่อรอง ต้องประสานงานกับอัยการเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกลุ่มทนายความ

3.3.1.8 เพื่อให้ปลูกฝังจิตสำนึกในการลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยแก่ประชาชน

3.3.1.9 ให้สถาบันการเงินผ่อนปรนหลักเกณฑ์การรับหนึ่นอกระบบและสนับสนุนแหล่งเงินทุน

3.3.1.10 ให้มีการฟื้นฟูหลังปรับโครงสร้างหนี้ตามความเหมาะสมภายใต้กรอบนโยบาย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ร่วมกับศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหานี้สึนภาคประชาชน กระทรวงการคลังและสถาบันการเงินของรัฐประกอบด้วย ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารกรุงไทยจำกัด และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สนับสนุนการแก้ไขปัญหานี้สึนภาคประชาชนโดยมีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายให้กับสถาบันการเงินแต่ละแห่งอย่างชัดเจน ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรับผิดชอบกลุ่มผู้ขึ้นทะเบียนคนจนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งหมด โดยมีแผนการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2548 : 8)

1. การดำเนินงานแก้ไขหนี้สึนภาคประชาชน
2. การฟื้นฟูและพัฒนาสึนภาพลูกหนี้
3. การติดตามและประเมินผลโครงการ
4. การร่วมคาราวานแก้จนกับกระทรวงมหาดไทย

3.4 หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เพื่อให้การดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบในส่วนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรของกลุ่มประชาชนที่ลงชื่อเพื่อรับการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ธนาคารจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในส่วนของธนาคารเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปแนวทางเดียวกัน ดังนี้ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2548 : 12)

3.4.1 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังมีฐานะยากจน รัฐบาลจึงได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 กำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบที่สำคัญ 3 เรื่องได้แก่ 1) ปัญหาความยากจน 2) ปัญหาเสพติด และ 3) ปัญหาคอร์รัปชัน สำหรับการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหานี้่นอกระบบรัฐบาลมีเป้าหมายที่จะขจัดความยากจนให้หมดสิ้นจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2551 ด้วยการ เพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย และขยายโอกาสให้กับประชาชน จึงมีคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีที่ 271 และ 272/2546 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เรื่องการดำเนินการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนและได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะ

ความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2548 : 4)

3.4.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนทั้งนอกระบบและในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

2. เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

3.4.3 กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่จดทะเบียนคนจนที่ต้องการรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลในกลุ่มปัญหาหนี้สินภาคประชาชน จากกลุ่มปัญหา 7 ปัญหา

3.4.4 ระยะเวลาในการดำเนินการ

วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2547 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2551 รวม 4 ปี

3.4.5 แนวทางและวิธีดำเนินการ

วิธีการให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของผู้จดทะเบียนคนจนที่ได้แจ้งความประสงค์ไว้ ดังนี้

3.4.5.1 การขยายเวลาการชำระหนี้

3.4.5.2 การหาแหล่งเงินกู้ใหม่ดอกเบี้ยถูกเพื่อชำระหนี้เดิม

3.4.5.3 การจัดอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการชำระหนี้

3.4.5.6 การกำหนดระยะเวลาปลอดดอกเบี้ย

3.4.5.7 การพักชำระหนี้ชั่วคราว

3.4.5.8 อื่น ๆ

3.4.6 หลักเกณฑ์การแก้ไขหนี้นอกระบบ มีดังนี้

3.4.6.1 กรณีเป็นเกษตรกรที่ยังไม่ได้เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ต้องรับเงินทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา

3.4.6.2 การให้กู้เงิน

3.4.6.3 จำนวนเงินกู้เป็นไปตามรายได้จากการผลิตและหลักประกันโดยไม่เกิน 15 ล้านบาท

3.4.6.4 ระยะเวลาการชำระคืนหนี้เงินกู้ ให้ชำระคืนเงินกู้ให้เสร็จสิ้นไม่เกิน 20 ปี

3.4.6.5 อัตราดอกเบี้ยให้เรียกเก็บดอกเบี้ยตามที่กำหนดไว้ในประกาศ ของธ.ก.ส

3.4.7 หลักประกันในการกู้เงิน ประกอบด้วย

3.4.7.1 เมื่อสั่งหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองกับเจ้าหนี้อื่นมาจำนองเป็นประกันโดยสั่งหาริมทรัพย์นั้นต้องมีราคาตลาดตามที่ผู้จัดการกำหนดประมาณไม่น้อยกว่า 2 เท่าของจำนวนเงินกู้ และผ่อนผันในกรณีสั่งหาริมทรัพย์มีราคาประเมินน้อยกว่า 2 เท่าของจำนวนที่กู้แต่ไม่น้อยกว่าจำนวนเงินกู้ให้ผู้กู้จัดหาบุคคลตามที่ธนาคารเห็นสมควรค้ำประกันเพิ่มเติมอย่างน้อย 1 คน และในกรณีสั่งหาริมทรัพย์มีราคาประเมินน้อยกว่าเงินที่กู้ แต่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนเงินกู้ให้ผู้กู้ จัดบุคคลตามที่ ธ.ก.ส.เห็นสมควรค้ำประกันเพิ่มเติมอย่างน้อย 2 คน

3.4.7.2 หลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือเงินฝาก ธ.ก.ส. โดยจำนวนเงินกู้ต้องไม่เกินร้อยละ 80 แห่งค่าของหลักทรัพย์หรือเงินฝากที่เป็นประกัน

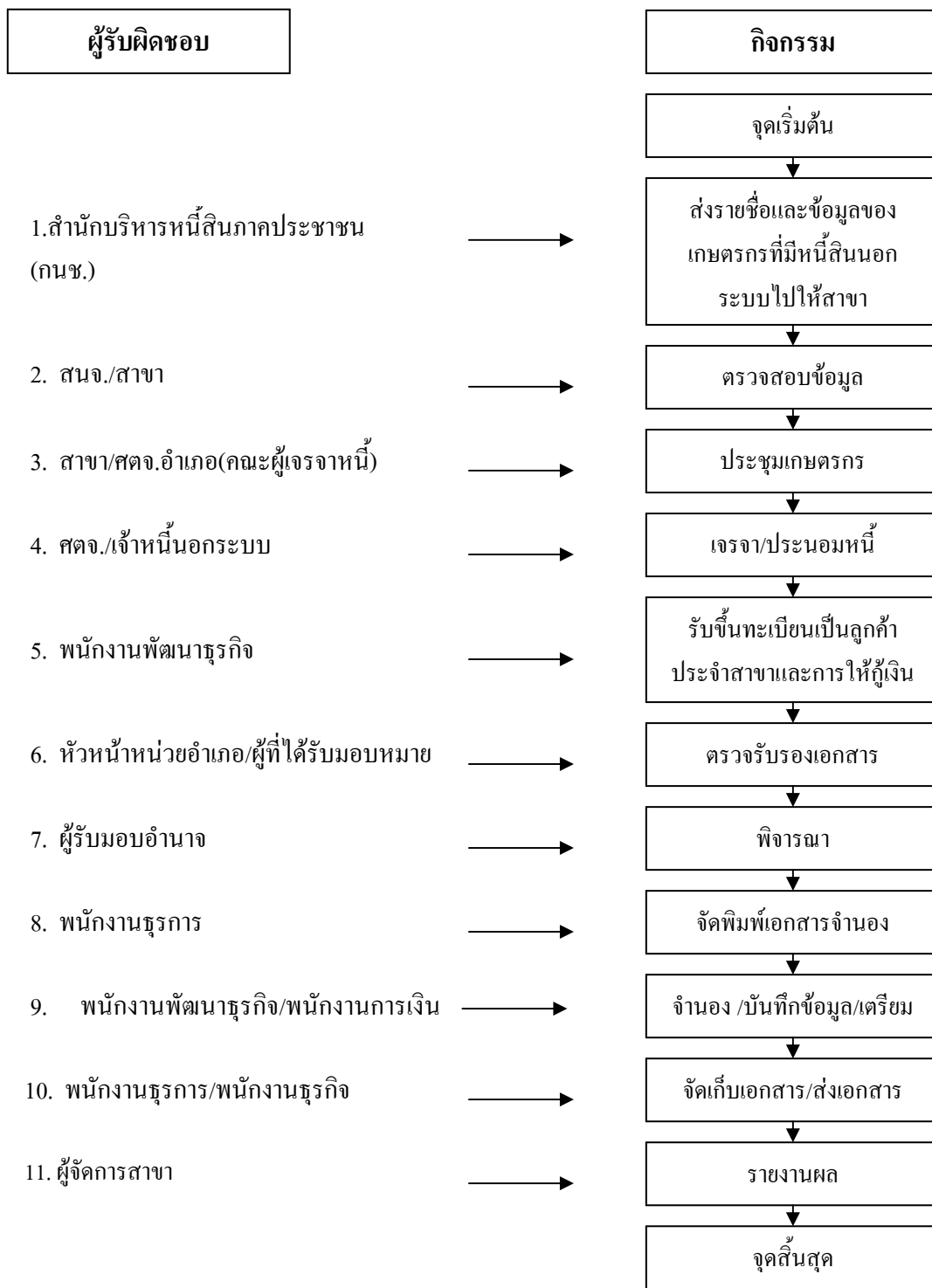
กรณีการใช้เงินฝากใน ธ.ก.ส. เป็นประกันนี้ ให้ใช้เฉพาะการให้กู้เงินที่มีกำหนดระยะเวลาถอนเงินฝากที่ใช้ค้ำประกันจะกระทำได้เมื่อมีการชำระหนี้เงินกู้ให้เสร็จสิ้นไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันกู้ ทั้งนี้ การถอนเงินฝากที่ใช้ค้ำประกันจะกระทำได้เมื่อมีการชำระหนี้เงินกู้ที่ใช้เงินฝากเป็นประกันเสร็จสิ้นแล้ว

3.4.7.3 การขอกู้เงินโดยใช้บุคคลค้ำประกันอย่างน้อย 2 คนหรือใช้บุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปค้ำประกันแบบรับรองผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกันจำนวนเงินกู้ต้องไม่เกิน 100,000. บาท กรณีเป็นลูกค้ำเข้าใหม่ใช้หลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งกรณีเป็นลูกค้ำเดิมใช้หลักประกันทั้งสองร่วมกันได้บุคคลค้ำประกันเงินกู้ได้แก่ ลูกค้ำ ธ.ก.ส.หรือบุคคลภายนอกที่ ธ.ก.ส. เห็นสมควรเช่นข้าราชการตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป ทหาร ตำรวจ ระดับชั้นสัญญาบัตร พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างประจำทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือบุคคลทั่วไปที่มีอาชีพและรายได้แน่นอนที่มีรายได้ต่อปีไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท ทั้งนี้บุคคลค้ำประกันต้องมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เมื่อรวมอายุผู้ค้ำประกันและระยะเวลาการค้ำประกันไม่เกิน 60 ปี พร้อมทั้งมีที่อยู่แน่นอน

สำหรับกรณีผู้กู้ได้กู้เงิน ธ.ก.ส. อยู่แล้วจะขอกู้เงินเพื่อชำระหนี้สินภายนอกในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนด้านหนี้สินภาคประชาชนครั้งนี้โดยใช้บุคคลค้ำประกันอย่างน้อย 2 คนหรือบุคคลตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไปค้ำประกันแบบรับรองรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกันได้วงเงินกู้ไม่เกิน 100,000 บาทและเมื่อรวมกับเงินกู้เดิมที่ใช้หลักประกัน 2 คนค้ำประกันและรับรองรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกันแต่ละหลักประกันต้องไม่เกิน 150,000 บาท

3.4.8 ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานของการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ ของธกส. ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเริ่มตั้งแต่ การส่งรายชื่อ และข้อมูลของเกษตรกรที่มีหนี้สินนอกระบบไปให้สาขา การตรวจสอบข้อมูล การประชุมเกษตรกร การเจรจา/ประนอมหนี้ การรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้ำ การให้เงินกู้ การตรวจเอกสาร การรับจำนอง การจัดเก็บเอกสารและการรายงานผล สรุปได้ตามภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนในการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบของ ธกส.

3.4.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลัง โดยมีลูกหนี้ที่ต้องดำเนินการเจรจาประนอมหนี้จำนวน 598,786 ราย เสร็จประนอมหนี้สำเร็จและประสงค์ขอกู้เงินจำนวน 111,439 ราย มูลหนี้ 9,612.20 ล้านบาท ดำเนินการจ่ายเงินกู้แล้วจำนวน 61,696 ราย จำนวนเงิน 4,354.16 ล้านบาท และไม่สามารถจ่ายเงินกู้ได้ จำนวน 49,743 ราย

3.4.10 แหล่งเงินกู้

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (ธกส.) ในการให้กู้เงินให้เป็นที่ไปตามข้อบังคับฉบับที่ 44 ข้อ 19 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยพิจารณาจากหลักฐานการเป็นหนี้จริงซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจาก ศตจ. และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ยกเว้นกรณีใช้บุคคลค้ำประกันอย่างน้อย 2 คนหรือใช้บุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปค้ำประกันอย่าง ลูกหนี้ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งวงเงินกู้สูงสุดไม่เกิน 100,000 บาท

3.5 การดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร อำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นธนาคารสาขาในส่วนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสำนักงานใหญ่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลที่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบของเกษตรกรในส่วนที่รับผิดชอบอำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีผู้แจ้งชื่อเพื่อเข้าร่วมแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบทั้งสิ้น 6,261 ปัญหาซึ่งมีผู้เข้าร่วม แก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบจำนวน 310 ราย เป็นเงิน 18,882,973 บาท

ตาราง 1 แสดงข้อมูลการจ่ายเงินกู้ หนี้ในระบบ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
จังหวัดชัยภูมิ

อำเภอ	จำนวนที่ต้องการกู้	จ่ายเงินกู้	จำนวนเงิน
ชัยภูมิ	619 ราย	310 ราย	18,882,973 บาท
จัตุรัส	442 ราย	248 ราย	13,865,388 บาท
ภูเขียว	736 ราย	256 ราย	17,880,460 บาท
บำเหน็จณรงค์	238 ราย	97 ราย	6,719,250 บาท
แก้งคร้อ	565 ราย	506 ราย	25,025,685 บาท
คอนสวรรค์	598 ราย	306 ราย	20,735,612 บาท
บ้านเขว้า	350 ราย	184 ราย	8,989,543 บาท
เกษตรสมบูรณ์	435 ราย	226 ราย	12,824,630 บาท
คอนสาร	58 ราย	5 ราย	315,000 บาท
หนองบัวแดง	109 ราย	55 ราย	3,238,900 บาท
หนองบัวระเหว	491 ราย	326 ราย	15,619,310 บาท
รวม	4,641 ราย	2,519 ราย	144,096,751 บาท

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดชัยภูมิ. 2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า

3.5.1 ขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2548 : 25)

3.5.1.1 กระทรวงมหาดไทยจัดส่งข้อมูลที่ตรวจสอบและผ่านการประชาคมรับรองและยืนยันแล้วให้กระทรวงการคลังเพื่อจัดส่งให้ ศตจ. จังหวัด และศตจ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ

3.5.1.2 ศตจ. อำเภอ/กิ่งอำเภอแต่งตั้งคณะผู้เจรจาหนี้ (การเจรจาปรับปรุงโครงสร้างหนี้) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย 1) นายอำเภอหรือผู้แทน 2) เจ้าหน้าที่สรรพากรผู้ซึ่งสรรพากรในพื้นที่ชัยภูมิมอบหมาย 3) พัฒนาการ 4) ปลัด อบต.หรือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 5) ผู้แทนธนาคารของสถาบันการเงินที่เข้าร่วมซึ่งสำนักงานใหญ่หรือธนาคารสาขาชัยภูมิมอบหมาย 6) เจ้าหน้าที่ตำรวจ 7) ผู้แทนกรรมการชุมชนหรือผู้แทนองค์กรชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ (ถ้ามี)

หนึ่งจำนวนคณะของผู้เจรจาหรือจำนวนบุคคลในคณะผู้เจรจาจะมีมากหรือน้อยให้เพียงพอและสอดคล้องกับปริมาณในงานแต่ละพื้นที่แต่ทั้งนี้ผู้แทนธนาคารต้องมีทุกคณะ ทุกชุด

3.5.1.3 ศตจ.อำเภอ/กิ่งอำเภอ ตั้งทีมเจรจานครอบในระดับตำบลตามความสอดคล้องและปริมาณงานในพื้นที่เพื่อดำเนินการเจรจานครอบ ก่อนวันที่คณะผู้เจรจาจะเริ่มนัดเจ้าหน้าที่และลูกหนี้เจรจาโดยให้ลงพื้นที่ในการวิเคราะห์ คัดแยกข้อมูลของกลุ่มลูกหนี้ในระบบออกเป็นกลุ่มๆ ตามสาเหตุของการเกิดหนี้ บันทึกข้อมูลไว้ในแบบ น.2 (พิเศษ) ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลประกอบในเชิงลึกสำหรับคณะผู้เจรจาเพื่อดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้แทนจากธนาคารในพื้นที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและร่วมดำเนินการตามที่ ศตจ. อำเภอ/กิ่งอำเภอเห็นสมควร

3.5.1.4 ตั้งทีมเจรจาในระดับตำบล ต้องวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ประเภทของลูกหนี้ตามกลุ่มเจ้าหน้าที่ ธนาคารที่จะรับไปดูแลต่อโดยจัดแบ่งลูกหนี้ตามเหตุของการเกิดหนี้เอาไว้ด้วยเพื่อสะดวกต่อกระบวนการรับโอนหนี้ของธนาคารโดยจัดทำในแบบ น.2 (พิเศษ)

3.5.1.5 คณะผู้เจรจาที่กำหนด วัน เวลาและสถานที่ เชิญเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ร่วมเจรจาโดยอาจประกาศประชาสัมพันธ์ให้ทราบก่อนล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

3.5.1.6 หากการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้สำเร็จให้คณะผู้เจรจານี้บันทึกผลการเจรจา น.2 โดยมอบให้เจ้าหน้าที่ และลูกหนี้และ ศตจ.อำเภอ/กิ่งอำเภอลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ

3.5.1.7 ศตจ. อำเภอ/กิ่งอำเภอบันทึกข้อมูลผลการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ตามแบบ น.2 รายงาน ศตจ.มท.และกระทรวงการคลังโดยบันทึกในคอมพิวเตอร์ทุกสิ้นวัน

3.5.1.8 หากการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ไม่สำเร็จให้คณะผู้เจรจານี้คัดแยกเอาไว้ต่างหากและจัดทำบันทึกแจ้งผลการเจรจาและปัญหาให้ ศตจ. อำเภอ และ ศตจ. จังหวัดพิจารณาหามาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาลงส่งเข้าสู่กระบวนการเจรจານี้อีกครั้งจนสำเร็จการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบเป็นไปอย่างเบ็ดเสร็จ ยั่งยืนและถาวรไม่เกิดปัญหาซ้ำซ้อนขึ้นอีกหรืออาจจะกลับมาเป็นหนี้ใหม่อีกครั้ง ธนาคารที่ได้รับดูแลหนี้ต่อจะมีกระบวนการให้ความช่วยเหลือแบบฟื้นฟูกับลูกหนี้ทุกรายควบคู่กันไปตามความต้องการของลูกหนี้ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินคนยากจนจะเป็นผู้ประสานกับคณะอนุกรรมการด้านอื่นๆ ตลอดจนภาคประชาชนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหามาตรการเกี่ยวกับการพัฒนาฟื้นฟูและส่งเสริมการฟื้นฟูมายังคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาหนี้สินคนยากจนเพื่อส่งข้อมูลให้ธนาคารสาขาที่รับผิดชอบดูแลหนี้ดำเนินการต่อไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภัทรา จันทร์แก้ว (2542:3) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนตามนโยบายกระทรวงมหาดไทยของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน ได้รับรู้แนวนโยบายอย่างแท้จริง เข้าใจถึงหลักการสำคัญของโครงการมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกครัวเรือนเป้าหมายอย่างถูกต้องสามารถจัดลำดับการกู้ยืมเงินก่อน-หลังอย่างยุติธรรมพิจารณาวงเงินยืมอย่างเหมาะสมกับอาชีพและบริหารเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อทราบว่ากลุ่มของครัวเรือนที่ได้รับเงินยืมมีความพึงพอใจเพียงใดต่อการบริการโครงการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดจากคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้านละ 9 คน รวม 72 คน และครัวเรือนที่ได้รับเงินยืมใน 8 หมู่บ้าน รวม 230 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าโค-สแคว์ และค่าสถิติผลจากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในแนวนโยบายและมีการจัดการที่ดี มีคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยไม่ทราบแนวทางการบริหาร และวัตถุประสงค์ในโครงการมาก่อนหรือไม่ได้ร่วมฝึกอบรมเพื่อเตรียมชุมชนก่อนเข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนที่ได้รับเงินยืมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจค่อนข้างมากต่อการบริการโครงการของคณะกรรมการหมู่บ้าน ครัวเรือนที่จบการศึกษาภาคบังคับมีความพึงพอใจ และระดับรายได้ตั้งแต่ 1,500-2,500 บาทไม่พอใจที่ให้ผู้ใหญ่บ้านบริหารคนเดียว

ธนพรรณ การหมั่นดี (2543:3) ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการรวมกลุ่มรายได้/อาชีพ ของกรมประชาสงเคราะห์ ปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ที่เกิดขึ้นจากโครงการรวมกลุ่มสร้างรายได้/อาชีพ วิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุที่ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการเข้าร่วมโครงการ และปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมโครงการ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาได้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการรวมกลุ่มรายได้/อาชีพ ปี 2542 จ.ลพบุรี ผู้บริหารระดับจังหวัดและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ประชาชนที่เป็นประชากรตัวอย่าง 390 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามประชาชน กรอบสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อใช้เก็บข้อมูลในการศึกษา ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ แบบสำรวจโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์หุแบบเชิงชั้น และวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยนำแบบจำลอง CIPP เป็นแบบแผนในการศึกษา ผลการศึกษาจากการเข้าร่วมโครงการรวมกลุ่มสร้างรายได้/อาชีพของกรมประชาสงเคราะห์ ปี พ.ศ. 2542 พบว่ากลุ่มผู้ว่างงานในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้น มีการร่วมกันแก้ปัญหา การพบปะสังสรรค์ การสร้างความคุ้นเคยกันของชาวบ้านสำหรับผลการวิเคราะห์

การดำรงกลุ่มอย่างต่อเนื่องตามองค์ประกอบของ CIPP ปัจจัยที่มีผลต่อตัวแปรตามได้การอาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง เงินทุนจากโครงการไม่มาก การมีรายได้เพิ่มจากโครงการอาชีพหลักรายได้หลักของผู้เข้าร่วมโครงการ ความเป็นผู้นำกลุ่มและการจัดหาแหล่งจำหน่ายผลผลิต

ธนัชพร อรัญยกานนท์ (2544:1-2) ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานของโครงการฝึกอาชีพแรงงานในภูมิภาค เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน:กรณีศึกษาสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชลบุรีมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน โครงการฝึกอาชีพแรงงานในภูมิภาคเพื่อบรรเทาปัญหาในการว่างงานและปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานในโครงการ โดยใช้ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ จำนวน 13 คนและผู้สำเร็จการฝึกอบรมอาชีพจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชลบุรี จำนวน 100คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในโครงการฝึกอาชีพแรงงานในภูมิภาคเพื่อบรรเทาปัญหาในการว่างงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการกระบวนการจัดการโครงการ และปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เจ้าหน้าที่มีเวลาน้อยและไม่เพียงพอ งบประมาณด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอเรื่องการดำเนินการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการไม่ตรงตามที่โครงการกำหนดทำให้ไม่สนใจและตั้งใจในการฝึกอบรมเท่าที่ควรทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพภายหลังการเสร็จการฝึกอบรม

ประสงค์ พิภทอง (2544:2-3)ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองโครงการย่อย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต :ศึกษากรณี อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โครงการย่อยกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และปัญหา อุปสรรคที่เกิดในการดำเนินโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบสอบถามโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารกลุ่มเป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนสมาชิกของกลุ่มเป็นหญิงมากกว่าชายส่วนมากมีอาชีพทางการเกษตร คณะกรรมการกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นในโครงการอยู่ในระดับสูง สมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่มมากในด้านการส่งเงินสัจจะสะสมทรัพย์ และมีความคิดเป็นน้อยคือการศึกษาดูงาน ปัญหาที่พบจากการประเมินโครงการสมาชิกไม่ให้ความสำคัญในการส่งเงินกู้และการส่งเงินสัจจะ

สะสมทรัพย์ ปัญหาเงินทุนกลุ่มมีน้อยและกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ

วิรัช ปวะภูโต (2544:1-2) ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร(คปร.) : ศึกษาเฉพาะกรณี กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือเพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรและเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ปี พ.ศ. 2541-2543ของกิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 119 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสอบถามด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เพศชายดำเนินกิจกรรมการเกษตรการปลูกไม้ผล11-20ไร่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนน้อยได้รับสินเชื่อจาก ธกส. ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่ครบถ้วน ไม่เหมาะสมตามแผนการผลิตเช่นการลดพื้นที่ในการปลูกข้าวได้น้อย รายได้พื้นที่ปรับโครงสร้างก่อนเข้าโครงการต่ำการตรวจเยี่ยมและประสานสัมพันธ์ในโครงการเป็นครั้งคราว เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเชื่อว่าโครงการ คปร.จะสามารถแก้ปัญหาพืชผลทางการเกษตรได้

จิตตวดี บุญเจริญ (2545:1-2)ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการโรงเรียนสีขาว : ศึกษากรณี โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการโรงเรียนสีขาว และเพื่อศึกษาถึงขั้นตอนและวิธีการที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหานักเรียนที่ติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือข้าราชการครูโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 จำนวน 66 คน การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่าในด้านความรู้ในวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนสีขาว การประชาสัมพันธ์โครงการบทบาทของโรงเรียน การส่งเสริมกิจกรรมป้องกัน ปราบปรามและบำบัดฟื้นฟู และการประเมินผลติดตามผลในโครงการอยู่ในระดับสูง ผลจากการสัมภาษณ์เพื่อกันหานักเรียนที่มีพฤติกรรมต้องสงสัยส่วนใหญ่สังเกตจากสภาพร่างกาย ผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่ใช้วิธีพูดคุยเพื่อสอบถามความจริงจากนักเรียนถ้านักเรียนยอมรับก็จะติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางแก้ไข

เฉลิมพล บุญย้อย(2546:1-2)ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร:ศึกษากรณี ธกส.สาขามีนบุรี กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลกระบวนการลดผลสัมฤทธิ์ของโครงการและศึกษาปัญหาและอุปสรรคในโครงการ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

ในการศึกษาได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยประเมินผล แนวคิดตัวแบบการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการพัชระชนี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือลูกค้า ชกส. สาขา มินบุรี เลือกตัวอย่างโดยการแบ่งพื้นที่และใช้วิธีการสุ่มโดยบังเอิญให้ครบจำนวนของแต่ละพื้นที่ได้ทั้งหมดจำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เจาะลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง 41- 50ปีเป็นลูกค้าธนาคารมากกว่า 20 ปี การถือครองที่ดินมีลักษณะเป็นที่เช่ารายได้ส่วนใหญ่ทำนา การประเมินด้านกระบวนการได้รับการประชาสัมพันธ์ทางที่ประชุมกลุ่มลูกค้า มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางการนำความรู้จากการอบรมไปปฏิบัติจริงในระดับปานกลางมีการตรวจเยี่ยมโครงการทั้งหมด 3 ครั้ง สำหรับการอบรม ลด ละ เลิกอบายมุขมีเนื้อหาการอบรมตามความต้องการของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ด้านผลลัพธ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น ความสามารถในการชำระหนี้คืนเมื่อสิ้นสุดโครงการพบว่ามีเพียงครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมโครงการที่สามารถส่งชำระหนี้ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ

ณัฐนิมา มากชู (2545:1-2)ทำการศึกษารื่องการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี พ.ศ. 2544 ตามแผนกอนี้ต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการดำเนินงาน ผลผลิต ผลกระทบ และศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)โดยใช้งบประมาณพิเศษปี พ.ศ. 2544 ตามแผนกอนี้ต่างประเทศในจังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหที่เหมาะสม วิธีการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)ได้นำแบบจำลอง Input-output model มาประยุกต์ใช้ในการประเมิน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ 3 ฝ่าย ได้แก่ คริวเรือนยากจนเป้าหมายจากโครงการ ไปประกอบอาชีพ จำนวน 198 คน ซึ่งทำการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการในส่วนของคณะกรรมการกองทุน กข.คจ.ประจำหมู่บ้าน จำนวน 90 คน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการจำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการ ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงประมาณและเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นชาย อายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี ปังจัญนำเข้า และกระบวนการในโครงการมีความเหมาะสมปานกลาง ผลผลิตในโครงการคุณภาพชีวิตด้านการมีงานทำมากที่สุด ความพึงพอใจในโครงการมีระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องการมีงานทำ ส่วนปัญหาอุปสรรคในโครงการ งบประมาณ และทรัพยากรมีไม่เพียงพอ แผนการปฏิบัติไม่เหมาะสม ขาดการ

ประสานงานร่วมมือกันอย่างจริงจังของบุคลากรที่เกี่ยวข้องงบประมาณด้านการเงินมีบางส่วนที่
ดำเนินการยังไม่โปร่งใส การกำหนดหลักเกณฑ์การส่งเงินยืมคืนยังไม่เหมาะสมทำให้ไม่ก่อเกิด
รายได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

กำธร แสงฤทธิ์ (2546:2-3) ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินผลและการพัฒนาการดำเนินการ
ของโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน
ตามนโยบายโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลูกค้า
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพในด้านรายได้เมื่อเข้า
ร่วมโครงการและเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่
ใช้ คือผู้ใหญ่บ้านที่ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 27 คน พนักงานธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดขอนแก่นผู้ปฏิบัติงานโครงการฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 27 คน
ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพ ในจังหวัด
ขอนแก่น ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน จำนวน 105 คนและเจ้าหน้าที่กระทรวง
เกษตรและสหกรณ์การเกษตรผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนโครงการฟื้นฟูอาชีพจำนวน 36 คน กลุ่ม
ตัวอย่างทั้งหมดได้สัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์และได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากลูกค้าที่เข้า
ร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพ ในการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า
สามารถรับลูกค้าเข้าร่วมโครงการได้ร้อยละ 68.7 ของจำนวนลูกค้าผู้มีคุณสมบัติที่จะเข้าร่วม
โครงการ ลูกค้าที่เข้าร่วมโครงการไม่สามารถดำเนินการฟื้นฟูอาชีพให้เป็นไปตามแผนการฟื้นฟูได้
ทำให้รายได้และเงินออมไม่เป็นไปตามแผนการออมเงิน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการ ยังมี
การปฏิบัติงานล่าช้าซ้ำซ้อนและขาดการประสานงานระหว่างกันทำให้การแนะนำช่วยเหลือลูกค้าที่
เข้าร่วมโครงการเกิดปัญหาในการประกอบอาชีพไม่สามารถแนะนำได้ทันต่อเหตุการณ์ ลูกค้าที่เข้า
ร่วมโครงการมีอาชีพให้เลือกจากการฟื้นฟูเพียงทางเดียวได้แก่อาชีพทางการเกษตรจึงทำให้ลูกค้า
ขาดความสนใจที่จะทำการประกอบอาชีพ

ดุสิต เหลี่ยมวัฒนา (2546: 1-2) ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพักชำระหนี้
ให้แก่เกษตรกรรายย่อย: กรณีศึกษา อำเภอพยุมาเมืองราย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา
การดำเนินงานในโครงการ ศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อโครงการและศึกษาปัญหา
อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับการ
ประเมินผลโครงการ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและโครงการ แนวคิดเกี่ยวกับโครงการพักชำระหนี้
ให้แก่เกษตรกรรายย่อย แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการน่านโยบายไปปฏิบัติ การเลือกตัวอย่างใน
การศึกษา ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญจากเกษตรกรในอำเภอพยุมาเมืองรายที่เข้าโครงการพักชำระหนี้

ร้อยละ 10 จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้จำนวน 137 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสอบถาม การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชายเป็นลูกค้าชกส. 5- 10 ปี มีหนี้เงินกู้ระหว่าง 30,000-50,000บาทการชำระหนี้คืน ชกส. ร้อยละ 69.85 หลังเข้าร่วมโครงการ ได้นำแนวทางจากการอบรมไปปฏิบัติ ร้อยละ 94.44 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 96.35 เงินออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 43.07 และภาระหนี้สินได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเงินจากนายทุนนอกระบบมาเป็นเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านมากขึ้นหลังจากที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และสุขภาพดีขึ้น

ศิริรัตน์ เปรมจิตร (2547 : 2-3)ทำการศึกษาเรื่อง การติดตามและประเมินผลโครงการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียน ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการการศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้ยาเสพติดในเด็กนักเรียนในเขตความรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 100 คน ผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง174คนใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจำนวน 2 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปผลการศึกษาพบว่าด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้าน กระบวนการและด้านผลผลิตมีความเหมาะสมมากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจมาก โดยเฉพาะนักเรียนมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มผู้ปกครอง

สรุปจากการที่ได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานการแก้ปัญหาหนี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ว่า งานวิจัยต่างๆ ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องในรูปแบบแนวคิด ทฤษฎีในรูปแบบของ CIPP ตลอดจนแนวทางในการประเมินผลซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจะใช้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในโครงการและผู้เข้าร่วมโครงการข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวภายหลังจากโครงการสิ้นสุดลงจะสามารถทราบผลลัพธ์ตรงตามที่วัตถุประสงค์ของโครงการต้องการสถิติที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพราะรูปแบบการศึกษาวิจัยในรูปแบบนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพเพราะประชากรที่ใช้ส่วนใหญ่มีจำนวนมาก เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

มาวิเคราะห์ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาแปลค่าได้ผลดีเพราะฉะนั้นงานวิจัยที่นำมาเป็นรูปแบบจึงสามารถเป็นต้นแบบในการวิจัยครั้งนี้ได้ดี

5. สรุปกรอบแนวคิดในการประเมินผล

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการแก้ไขปัญหานี้ในระบบ สรุปได้ว่าผลการแก้ไขปัญหานี้ในระบบสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในส่วนของบริบท ปัจจัยนำเข้ากระบวนการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบซึ่งผลการวิจัยมีทั้งส่วนดีและข้อบกพร่องที่ต้องดำเนินการแก้ไข สาเหตุเพราะปัญหานี้ในระบบของผู้เข้าร่วมการแก้ไขปัญหามีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพของหนี้สิน สภาพแวดล้อม ลักษณะของสถานภาพความเป็นอยู่ในด้านรายได้และครัวเรือนของผู้เข้าร่วมการแก้ไขปัญหานี้ในระบบ ทั้งนี้เพื่อจะนำข้อมูลในส่วนที่ดีและข้อบกพร่องในแต่ละด้านมาใช้เป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในแต่ละด้านเพื่อให้การดำเนินงานการแก้ไขมีความ สอดคล้อง เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพของสังคมปัจจุบัน

การศึกษาวิจัยที่พบว่ารูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam evaluation model) มีความเหมาะสมมากกว่ารูปแบบการประเมินอื่นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีมในการประเมินผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบด้วยเหตุผลดังนี้

5.1 รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีมมีความทันสมัยมากกว่ารูปแบบอื่นซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบว่าจะยุติปรับปรุง หรือพัฒนาต่อไป

5.2 รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีมเป็นรูปแบบแรกที่ประเมินองค์ประกอบทุกๆ ด้านตั้งแต่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิตซึ่งมีเหตุผลและเป็นระบบมากกว่ารูปแบบอื่น

5.3 รูปแบบการประเมินผลของสตัฟเฟิลบีมไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่งหรือประเมินเพียงครั้งเดียวแต่เป็นรูปแบบที่มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนซึ่งจะนำไปสู่การประเมินผลในรายละเอียดต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีมเป็นแนวทางการประเมินผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เพราะเป็นการประเมินผลครบวงจรโดยกำหนดกรอบในการประเมินผลมีดังนี้

1. ด้านบริบท เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับความสอดคล้องของนโยบายรัฐ กับวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบและสภาพปัญหาของผู้เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับความพร้อมของงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณด้านเงินให้กู้ งบประมาณด้านบุคลากร ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ และจำนวนผู้เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ
3. ด้านกระบวนการเป็นการประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการบริหาร ด้านการดำเนินงาน ด้านการให้ข้อมูล ข่าวสารและด้านการติดตามผล
4. ด้านผลผลิตเป็นการประเมินผลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และสภาพความเป็นอยู่ในครัวเรือน ตลอดจนปัญหาจากการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ